

Názov stavby : Sídliisko Družba - sadové úpravy vnútrobloku

Sprievodná správa

Autor riešenia : Dr.Ing.Peter Demčko, autorizovaný krajinný architekt, registr. č. 0001 KA
Dátum : 12/2016

Názov stavby : Sídliisko Družba - sadové úpravy vnútrobloku

Časť : Sadovnícko - architektonické úpravy

Sprievodná správa

Zoznam výkresovej časti :

- 01 Súčasný stav - širšie vzťahy a inventarizácia drevín
- 02 Navrhovaný stav - situácia (časť A - centrálna časť vnútrobloku)
- 03 Navrhovaný stav - situácia (časť B - severná časť vnútrobloku pri bytovom dome a stredisku služieb)
- 04 Navrhovaný stav - situácia (časť C - južná časť vnútrobloku pri výškových bytových domoch)
- 05 Vizualizácie (okolie strediska služieb a kruhové odpočívadlo pred vchodmi 64-65)

Identifikačné údaje :

Zadávatel' : Mesto Bardejov, Radničné námestie 16, 085 01 Bardejov
Miesto stavby : Bardejov, sídlisko Družba, vnútroblok obytné bloky
Stupeň projektu : štúdia
Termín spracovania : december 2016
Zodpovedný projektant : Dr.Ing.Peter Demčko, autorizovaný krajinný architekt,
registr. č. 0001 KA
Autor riešenia : Dr.Ing.Peter Demčko

1. Cieľ projektu :

Navrhnuť záhradno-architektonické stvárnenie vnútroblokového priestoru dvora ako územia plniaceho viaceru, najmä však rekreačných funkcií. Vzhľadom na jeho lokalizáciu v urbanistickej štruktúre mesta návrh pristupuje k stvárneniu územia ako priestoru slúžiaceho ku každodennej rekreácii obyvateľov priľahlých bytových domov, ale i pravidelne či náhodne okoloidúcich obyvateľov celého mesta, či ďalších návštevníkov.

2. Použité podklady :

- satelitný snímok (zdroj : www.mapa-mapy.sk)
- kópia katastrálnej mapy v mierke 1 : 1000
- vlastný terénny prieskum (inventarizácia drevín, fotodokumentácia)
- konzultácie s Mestom Bardejov, odd. podnikateľských činností (Ing.M.Serečun)

3. Súčasný stav riešeného územia :

3.1. Pôdne podmienky

Poľnohospodárska pôda v Bardejovskom okrese je z menšej časti v údoliach, z väčšej časti na miernych až strmších svahoch. Na jedného obyvateľa okresu pripadá 0,81 ha poľnohospodárskej pôdy a 0,38 ha ornej pôdy. Bonita pôdy je rôzna, z pôdnych typov sa vyskytujú všetky, okrem černoze, z pôdnych druhov prevažujú stredne ťažké pôdy. Pokiaľ ide o hĺbku pôdneho profilu, najviac sú zastúpené pôdy plytké. Z hľadiska poľnohospodárskej rajonizácie patrí územie do zemiakárskeho výrobného typu.

3.2. Klimatické podmienky

Okres Bardejov charakterizujú dve klimatické oblasti, a to :

- klimatická oblasť teplá, podoblasť mierne vlhká, okrsok teplý, mierne vlhký, s chladnou zimou – samotné mesto a južná časť okresu
- klimatická oblasť mierne teplá, podoblasť mierne vlhká a vrchovinná – severná a severovýchodná časť okresu

3.3. Vegetačné podmienky

Najbližšie okolie Bardejova je bohaté na významné krajinné prvky, dôležité nielen z hľadiska krajnotvorného, ale i fytoecologického a botanického. Za zmienku stoja jedľové a jedľovo – bukové lesy v blízkosti Bardejovských Kúpeľov a Mihaľova. Súčasný vegetačný pokryv je do značnej miery pozmenený činnosťou človeka, najviac sa to týka najnižšie položených území (údolné nivy riek a nižšie položené lesy). Odlesnením sa vytvorila cesta teplomilnej vegetácii, ktorá mohla z juhu širokou nivou rieky Tople prenikať až za Bardejov. Potenciálna prirodzená vegetácia zahŕňa v údolí vodných tokov jaseňovo – brestovo – dubové a jelšové lužné lesy (*Ulmion*, *Almion glutinoso – incanae*, *Salicion eleagni*, *Salicion triandrae*), vo väčšej vzdialenosti od vodných tokov dubovo – hrabové lesy (*Carpinion betuli*) a v okolí kúpeľov kvetnaté bukové a jedľové lesy (*Asperulo – Fagion silvaticae*). Pokiaľ ide o ovplyvnenie exhalátmi, vyskytujú sa ojedinelé nekrózy na veľmi citlivých rastlinách, intercepcia imisií na listoch a kmeňoch je malá. Podľa geoekologickej typológie patrí okolie Bardejova k mierne teplej kotlinovej krajine s illimerizovanými pôdami a dubohrabinou, s nízkymi plošinatými predhoriami na silikátovom podklade, s hnedými nasýtenými pôdami

a kyslomilnou dubinou až bučinou. Súčasný typ krajiny predstavuje krajina montánna, brázdová, oráčinovo – lúčno – lesná.

3.4 Existujúce kompozičné a prevádzkové vzťahy

Priestor sa nachádza medzi bytovými blokmi - (ulica Pod papierňou, vchody č. 33-68) na sídlisku Družba v zastavanom území mesta Bardejov. V súčasnosti územie slúži najmä ako rekreačné a zároveň hospodárske a dopravné (najmä parkovanie osobných vozidiel) zázemie príľahlých bytových domov, pre ostatných obyvateľov hlavne ako priestor priechodzí.

3.5. Doprava a prevádzkové vzťahy :

Individuálne parkovanie obyvateľov bytových blokov zabezpečujú líniovo radené parkoviská (vchody 33-43 a 58-68) pred uličnými fasádami domov (mimo riešeného územia). Pred výškovými bytovými domami č.55-57 sú parkoviská usporiadané v menších líniovo radených blokoch podriadených terénnej konfigurácii. V miestach prieniku s pešími ťahmi vedúcimi čiastočne cez trávnaté plochy vznikajú kolízne body, ktoré nie sú zdôraznené priečodmi pre chodcov, odlišnou farebnosťou, textúrou dlažby, apod. Povrch obslužných komunikácií, parkovísk a väčšiny chodníkov je asfaltový, krátke úseky chodníkov sú spevnené betónovou dlažbou s rozmermi 50x50 cm kladenou na sucho. Trasovanie chodníkov je schematické, reálnym peším ťahom zodpovedá len čiastočne, v dôsledku čoho vznikajú prirodzené pešie prepojenia záujmových bodov so sprievodnou devastáciou trávnatých porastov.

3.6. Hospodárske zázemie :

Tvorja ho najmä kontajnery pre zber TKO v blízkosti parkovísk pred bytovými domami (mimo riešeného územia), prístupné z obslužnej komunikácie. Kontajnery sú voľne prístupné, bez priestorového vymedzenia a bez ochrany voči poveternostným vplyvom a vstupu cudzích osôb. Na niekoľkých miestach sa nachádzajú zbytkové zariadenia hospodárskeho zázemia v podobe sušiarok bielizne s výtvarne a technicky zastaraným tvaroslovím.

3.7. Drobná architektúra :

Riešenému územiu chýba dostatočné vybavenie mobiliárom (lavičky, odpadkové koše), osvetľovacie telesá sú sčasti modernizované, avšak tvaroslovne neaktuálne. Vybavenie detského ihriska hernými prvkami je jednoduché, pletivové oplotenie nepodporuje zakomponovanie ihriska do okolia a pôsobí nevlúdne. Pôvodné pieskoviská z druhej polovice 20. storočia neplnia požadované funkcie, ich betónové okraje tvoria nežiadúcu prekážku pohybu detí i dospelých a pôsobia v danom prostredí rušivo. V riešenom území chýbajú napr. fitness prvky, či plochy pre spoločenské hry a spoločensky žiadúce kontakty (odpočívadlá). Priestor postráda umelecké prvky drobnej architektúry, či už vodné prvky, alebo iné umelecké artefakty (plastiky apod.).

3.8. Terén :

Terén je dynamický, najmä medzi bytovými domami s vchodmi č. 33-43 a 58-68. Terénne rozdiely sú riešené technicky, tvrdo modelovanými svahmi s prevýšením 1-3 m.

3.9. Vegetácia :

Existujúce stromy rastú v solitérnej alebo skupinovej polohe prevažne na voľných priestranstvách medzi jednotlivými bytovými blokmi, ich druhová skladba je pomerne úzka, z listnatých opadavých stromov prevažuje jaseň štíhly, čerešňa vtáčia "Plena" s prímiesou ďalších druhov, napr. javor horský, vrbica biela "Tristis", dub letný a pod. Z ihličnanov je zastúpený napr. smrek obyčajný, smrek omorika, borovica čierna a smrekovec opadavý . Porasty krov sú sústredené v blízkosti bytových domov, najmä pri vchodoch č. 55-57 a 33-43. Ich druhová skladba je pestrejšia než u stromov, zastúpený je napr. orgován obyčajný, pajazmín vencovitý, zlatovka prostredná, dulovec nádherný, borievka čínska a tis

červený. Biomechanická a fyziologická vitalita drevín je rôzna, mnohé jedince stromov sú napadnuté živočíšnymi i rastlinnými patogénmi, majú defekty vetvenia, sú vychýlené od zvislej osi, apod. V príliš hustom zápoji rastú hlavne listnaté opadavé stromy - jasene. Problematické je i zastúpenie invázneho druhu - javorovca jaseňolistého. Výkres "Súčasný stav - širšie vzťahy a inventarizácia drevín" zachytáva existujúce dreviny s vyznačením rodu a druhu dreviny, výšky, priemeru koruny a priemeru kmeňa. Jednotlivé dreviny neboli v teréne geodeticky zamerané.

3.10. Svetelné pomery :

Vnútroblokový priestor vcelku dobre počas dňa oslnený s výnimkou prístupových chodníkov a súvisiacich zelených líniových pásov pred vstupmi do bytových blokov vzhľadom na severnú orientáciu týchto vstupov.

3.11. Programová náplň :

Programová náplň vo forme detského ihriska s lavičkami je sústredená do voľného priestranstva medzi bytové domy (pred vchodmi 41 - 43), ako i polyfunkčného ihriska pred vchodmi č. 61 a 62. Roztrúsené pôvodné bodové detské ihriská bez herných prvkov a so zvyškami pieskovísk neplnia požadované funkcie a predstavujú vizuálnu a bezpečnostnú záťaž (zvyšky okrajov pieskovísk). Obyvateľmi bytových domov je pomerne intenzívne využívané spomínané polyfunkčné ihrisko s asfaltovým povrchom a dvoma basketbalovými košmi v centrálnej polohe vnútrobloku.

4. Popis navrhovaného riešenia :

4.1 Celkové kompozičné riešenie :

Kompozičné riešenie celého riešeného územia je voľné, zohľadňujúce kompozičné a funkčné požiadavky na vnútroblokový priestor (obytný dvor) s dominantnými funkciami rozšíreného obydlija, ktorým sú podriadené ostatné funkcie (prevádzkové, hospodárske, apod.). Navrhované riešenie zabezpečí každodennú krátkodobú rekreáciu aktívnu (fitness prvky, petangové ihrisko, multifunkčné ihrisko, herné prvky pre deti, apod.) i pasívnu (možnosť posedenia na lavičkách pozdĺž chodníkov i na kruhových odpočívadlách s možnosťou pozorovania umeleckých artefaktov - vodných prvkov, resp. plastík). Zokruhovanie peších trás formou promenádnej aleje umožní nenáročnú prechádzku. Rozsiahle trávnaté plochy zabezpečia neorganizované hry a pohyb pre deti i dospelých v oslnených i zatienených polohách.

Predpolie objektu strediska služieb v severnom cípe riešeného územia návrh pojednáva formou menšieho námestia, čím sa vytvárajú podmienky na vznik funkčne prijateľnej urbanistickej štruktúry sídliska zohľadňujúcej požiadavky priestorovej psychológie. Parter pre strediskom služieb bude poskytovať možnosť posedenia na lavičkách a pozorovania umeleckého artefaktu (vodný prvok, resp. plastika). V spojení s atraktívnou výsadbou pokryvných krov, trvaliek a tráv vznikne funkčne a výtvarne zaujímavý priestor pre krátkodobý pobyt a spoločensky žiadúce kontakty obyvateľov sídliska.

Centrálna časť vnútrobloku (časť A) je z pohľadu programovej náplne riešená tak, aby poskytovala možnosť aktívneho i pasívneho odpočinku pre rôzne vekové kategórie obyvateľov - od detí (detské ihriská, kĺzačky na svahu), cez obyvateľov v aktívnom veku (fitness prvky) až po seniorov (možnosť posedenia na lavičkách, prechádzky). Rozsiahle trávnaté plochy s rozvoľnenými skupinami stromov a krov poskytnú možnosť voľného pohybu pre všetky vekové kategórie užívateľov v oslnených i zatienených polohách. Okružný prístupový a súčasne promenádny chodník zdôrazní novú alej z listnatých opadavých, stredne vysokých stromov. Alej bude preušená len v úseku pred strediskom služieb v dôsledku existencie sietí technického vybavenia, avšak bude pokračovať ako zjednocujúci kompozičný prvok východným smerom za mostom zvyšnou časťou sídliska s doprovdným mobiliárom - lavičkami (mimo riešeného územia).

Východný cíp centrálnej časti vnútrobloku poskytne oddychovú zónu v blízkosti regulovaného potoka, pred vstupmi do bytových domov parter doplnia pokryvné porasty krov, trvaliek a tráv s novým mobiliárom. Parkovanie osobných motorových vozidiel bude sústredené v centrálnej existujúcej polohe medzi troma výškovými bytovými domami s rozšíreným počtom parkovacích miest pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie. Obytný charakter vnútrobloku podporí detské ihrisko, fitness ihrisko pre dospelých a kruhové odpočívadlo s lavičkami a plastikou.

Severný cíp centrálnej časti vnútrobloku (časť B) plynule nadväzuje na centrálnu časť priestoru a poskytuje okrem každodennej rekreácie (napr. petangové ihrisko) aj niekoľko nových parkovacích miest na severnom okraji trávinatej plochy.

Južný cíp centrálnej časti vnútrobloku (časť C) zabezpečí najmä prístup k výškovým bytovým domom a parkovanie osobných motorových vozidiel. Peší ťah okolo sídliska prechádzajúci týmto priestorom bude zdôraznený novou alejou listnatých opadavých stromov, ktorá bude pokračovať aj za mostom východným smerom zvyšnou časťou sídliska a spojí sa s existujúcimi čiastkovými úsekmi aleje.

4.2. Dopravno-prevádzkové riešenie :

Parkoviská pri troch výškových bytových domoch (vchody č. 55-57) ostanú približne v súčasnom rozmiestnení a rozsahu s doplnením niekoľkých štandardných parkovacích miest a parkovacích miest pre osoby s obmedzenou schopnosťou orientácie a pohybu. Asfaltový povrch parkovacích miest je vhodné v budúcnosti nahradiť dlažbou kladenou na sucho kvôli zlepšeniu hospodárenia so zrážkovými vodami a minimalizácii nárazového odtoku vody z územia. Dopravné riešenie zachová prístup nielen vozidlám obyvateľov a návštevníkov, ale i vozidlám integrovaného záchranného systému. Chodníky budú na najsilnejších peších ťahoch dláždené maloformátovou betónovou dlažbou, na menej frekventovaných ťahoch šľapákové - z betónových platní s rozmermi 50x50, resp. 40x40 cm. Všade, kde to intenzita zaťaženia umožní, bude dlažba kladená na sucho do lôžka z kameniva kvôli spomaleniu odtoku a zvýšeniu vsakovania zrážkovej vody na mieste dopadu zrážok (dôraz na efektívne hospodárenie so zrážkovými vodami a adaptačné opatrenia na klimatické zmeny). Farba a textúra dlažby bude zdôrazňovať odlišné funkčné využitie plôch a kolízne body (kruhové odpočívadlá, strety pešej a automobilovej dopravy - kontaktné miesta chodníkov a parkovísk). Takýmto spôsobom budú odlišené i bežné parkovacie miesta a parkovacie miesta pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie.

4.3. Vegetácia :

Základ budúcej vegetačnej **porastovej štruktúry** vytvoria existujúce hodnotné dreviny, doplnené v primeranej miere novými výsadbami stromov, krov, trvaliek a tráv. Pre zdravý rast a vývoj drevín je nevyhnutné vykonať zdravotno - pestovateľské zásahy na zmiernenie nadmerného zápoja korún niektorých porastov a poskytnúť tak dostatočný životný priestor perspektívnym jedincom, jednak z dôvodov zdravotných, ako i bezpečnostných (zväčša krátkoveké dreviny prestarnuté, resp. za svojím vývojovým optimom na danom stanovišti). Celkové kompozičné riešenie bude voľné, nepravidelné, s rozvoľnenými skupinami stromov, existujúce kry by vytvárali spolu s navrhovanými viac – menej kompaktné skupiny, plošne komplikované a malé plochy pred vstupmi do bytových domov by boli pojednané formou kompaktných skupín pokryvných krov, trvaliek a tráv. Voľne rastúce živé ploty a skupiny krov opticky zapoja do kompozície aj detské ihriská, polyfunkčné ihrisko, ihriská s fitness prvkami, petangové ihrisko, kruhové odpočívadlá a ďalšie prvky drobnej architektúry a vybavenia (napr. stanovišťa so sušiakmi bielizne a klepačmi kobercov - mimo riešené územie). Zjednocujúcim kompozičným vegetačným prvkom celého obytného dvora okrem navrhovanej aleje ostane trávnik, ktorý si vyžaduje regeneráciu, urovnanie terénnych nerovností a intenzívnejšiu údržbu. Priestorové rozmiestnenie skupín stromov a krov rešpektuje požiadavku zachovať priehľady na bytové domy, resp. zaujímavé skupiny a solitéry stromov. **Funkciu základných (kostrových) drevín** by okrem existujúcich jaseňov štíhlych a dubov letných plnili postupne novovysadené stredne vysoké stromy stredovekého až dlhovekého charakteru (napr. vhodné kultivary lipy malolistej, javora horského, buka lesného, duba letného), doplnkové dreviny by boli zastúpené napr. rôznymi druhmi

okrasných čerešní, jabloní, jarabín, javorov jaseňov, apod. Riešené územie si vyžaduje postupnú zmenu druhovej štruktúry s uprednostnením spomínaných dlhovekých a strednovekých stromov s prímiesou doplnkových drevín pre zaujímavý dlhodobý i sezónny výtvarný účinok (kvitnutie, jesenné sfarbenie listov, plodov, apod.). Existujúce smrek je v krátkej budúcnosti potrebné postupne nahradiť voči klimatickým zmenám dostatočne odolnými druhmi ihličnanov, napr. borovica čierna, borovica lesná, jedľa kaukazská, apod. Všetky zásahy do porastov musia vychádzať nielen z funkčno-kompozičných zásad, ale aj z adaptačných opatrení na klimatické zmeny.

4.4. Drobná architektúra a herné prvky :

Priestor doplnením prvkami drobnej architektúry získa na obytnosti a atraktivite. Novými prvkami budú tvaroslovne zaujímavé lavičky priame i kruhové, umelecké artefakty na kruhových odpočívadlách (vodné prvky alebo plastiky) a taktiež nové herné prvky pre deti i dospelých. Nové herné prvky detského ihriska (hojdačie zvieratá, hojdačky, herná zostava, kĺzačky na svahu) a fitness prvky pre dospelých oživia programovú náplň a zatriktívnia riešený priestor, podobne nový prvok petangového ihriska s možnosťou sledovania hry z lavičiek. Herné prvky detského ihriska i fitness prvky budú osadené v ploche pokrytej gumenými rohožami (rozmer 50x50 cm s hrúbkou zodpovedajúcou konkrétnemu hernému prvku a príslušnej STN, alternatívne umelým trávnikom). Programovú náplň oživí aj polyfunkčné ihrisko s gumovo-granulátovým povrchom (alternatívne s povrchom z umelého trávniká) určené pre menej hlučné športové hry (napr. floorbal, badminton, softenis, apod.). Odclonenie ihriska od okolia zabezpečia okrajové panely so sieťkou za priestorom bránok v kombinácii so skupinami krov.

4.5. Terén :

Návrh počíta s terénnymi úpravami len v polohách s existujúcimi pozostatkami pôvodných pieskovísk, ktoré budú zakryté terénnymi , mätko tvarovanými modeláciami. Svah v juhovýchodnom cípe vnútrobloku (pred vchodmi 59 - 60) bude slúžiť ako oživenie pre pohyb detí, kĺzanie v letných mesiacoch a sánkovanie v zimných mesiacoch.

4.6 Prvky hospodárskeho zázemia :

Klepače kobercov a sušiaci bielizne ostali zachované v nevyhnutnom rozsahu, avšak s tvaroslovne novými prvkami v polohách pri bočných fasádach blokov bez okien kvôli minimalizácii rušivých vplyvov týchto činností. Tieto prvky budú v dláždenej ploche a v opticky odizolovaných a prevetrávaných polohách obklopené kompaktnými skupinami krov.

5. Starostlivosť o životné prostredie

Navrhované úpravy zelene nebudú mať žiaden negatívny vplyv na životné prostredie, ich realizáciou sa zvýši výtvarná a obytná hodnota riešeného územia a zlepšia sa psychohygienické, mikroklimatické a rekreačné podmienky pre užívateľov.

